

Irena Łącka

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

DZIAŁALNOŚĆ I SYTUACJA FINANSOWA SPÓŁKI ROLNICZEJ JUCHOWO – PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNEGO NA OBSZARACH WIEJSKICH

*ACTIVITIES AND FINANCIAL SITUATION OF FARM COMPANY JUCHOWO
– THE SOCIAL ENTERPRISE IN RURAL AREAS*

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwo społeczne, ekonomia społeczna, rozwój lokalny, obszary wiejskie

Key words: social enterprise, social economy, local development, rural areas

Abstrakt. Przedstawiono działalność Spółki Rolniczej Juchowo Sp. z o.o. oraz ocenę jej sytuacji finansowej. Spółka ta stanowi przykład przedsiębiorstwa społecznego. Przedstawione gospodarstwo w Juchowie jest prowadzone przez Fundację im. S. Karłowskiego, ale w okresie socjalizmu jego ziemia należała do PGR. Spółka Rolnicza Juchowo Sp. z o.o. od początku istnienia wdraża zasady rolnictwa zrównoważonego i ekologicznego oraz prowadzi programy edukacyjne, naukowe, pedagogiczne. Poza tym organizuje oraz wspiera społeczną i zawodową integrację osób niepełnosprawnych. Jej działalność na terenach wiejskich przeżywających wieloletnią stagnację społeczno-gospodarczą wpisuje się w idee ekonomii społecznej. Fundacja wdraża projekt wiejski, którego celem jest tworzenie lokalnej agrokultury z wykorzystaniem rolnictwa biodynamicznego, a także wspiera finansowo działalność spółki w Juchowie.

Wstęp

Od ponad dekady następuje w Polsce rozwój ekonomii społecznej, zarówno koncepcji, jak i jej podmiotów. Trzeci sektor (ekonomii społecznej) lepiej niż państwo lub rynek potrafi rozwiązać problemy wykluczenia, bezrobocia (zwłaszcza długotrwałego), bezdomności, trudności integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, dyskryminacji kobiet na rynku pracy, ubóstwa itp. Teoria i praktyka gospodarcza potwierdzają, że jest on komplementarny w relacji do rynku i państwa. Wynika to ze specyficznych wartości i cech, które charakteryzują ekonomię społeczną [Hausner 2008, s. 11]. Podmioty tworzące ten segment gospodarki (m.in. spółdzielnie pracy i spółdzielnie socjalne, zakłady aktywności zawodowej, centra integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, stowarzyszenia, fundacje, spółki z o.o. non profit) są zorientowane na społeczną użyteczność, a jeżeli uda się wypracować zyski, to są przeznaczane na realizację celu społecznego.

Poza tym uznaje się, że działania ekonomii społecznej pełnią rolę motoru napędowego rynku pracy, ponieważ sprzyjają powstawaniu nowych miejsc pracy dla zagrożonych wykluczeniem społecznym, świadczeniu usług doradztwa zawodowego, szkoleń zawodowych, staży, ułatwianiu wejścia na tzw. pierwszy rynek pracy. Jej podmioty dostarczają także usług socjalnych dla jednostek, zbiorowości i wspólnot lokalnych, w szczególności usług deficytowych z punktu widzenia danej społeczności lokalnej, np. usług opiekuńczych, dożywiania, edukacji. W literaturze podkreśla się znaczenie podmiotów ekonomii społecznej w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego, podstaw kapitału społecznego i demokracji uczestniczącej, co korzystnie wpływa na potencjał społeczno-gospodarczy danego terytorium oraz rozwój lokalny [Bohdziewicz-Lulewicz, Sutula 2012, Birkhölzer 2009, Guclu i in. 2002, Guo, Bielefeld 2014]. Wszystkie wymienione funkcje i korzyści mogą być realizowane także na obszarach wiejskich, często dotkliwie obciążonych problemami bezrobocia, niepełnosprawności, wykluczenia i stagnacji rozwojowej.

Material i metodyka badań

Celem artykułu było przedstawienie dotychczasowej działalności gospodarstwa rolnego w Juchowie będącego podmiotem ekonomii społecznej oraz analiza jego sytuacji finansowej w latach 2004-2014. Na potrzeby opracowania wykorzystano przegląd literatury krajowej i zagranicznej, dane ze sprawozdań finansowych spółki z Monitora Sądowego i Gospodarczego oraz materiały internetowe. Zastosowano analizę literatury, studium przypadku, metodę opisową i analizę porównawczą.

Pojęcie przedsiębiorstwa społecznego i jego rola w rozwoju lokalnym

W ostatnich latach szczególnego znaczenia w działaniach trzeciego sektora nabiera przedsiębiorczość społeczna. Wskazuje się na to, że w ramach rozwoju lokalnego ekonomia społeczna sprzyja pobudzaniu postaw przedsiębiorczych także wśród osób długotrwale bezrobotnych, mających problemy z integracją społeczną i zawodową (osoby niepełnosprawne, z uzależnieniami, chorobami psychicznymi, po wyrokach, samotne matki, osoby powyżej 50 lat), rozwijaniu i mobilizacji kompetencji funkcjonowania na konkurencyjnym rynku pracy. Poza tym prowadzi to do powstawania nowych podmiotów gospodarczych działających na preferencyjnych warunkach, ale także takich przedsiębiorstw ekonomii społecznej, których oferta trafia na rynek i konkuruje z innymi produktami lub usługami firm działających dla zysku. Wskazuje to, iż niektóre podmioty ekonomii społecznej mają zdolności do działania w warunkach konkurencji, w sytuacji niepewności i występowania ryzyka ekonomicznego.

Koncepcja ta znajduje potwierdzenie w programach wspierania podmiotów ekonomii społecznej w krajach Unii Europejskiej (UE) – choć nie ma uniwersalnego modelu jej funkcjonowania – oraz w zintensyfikowaniu działań tego rodzaju w sytuacji kryzysu ekonomicznego. Komisja Europejska uznała, że przedsiębiorczość społeczna mogąca sprzyjać integracji i spójności społecznej, niwelowaniu różnic społecznych i odbudowywaniu zdolności do współdziałania, zaufania między ludźmi, pomoże odpowiedzieć na wyzwania współczesnej gospodarki sformułowane w strategii Europa 2020 [2010]. Poza tym umożliwi poprawę koniunktury gospodarczej w Europie [*Inicjatywa na rzecz...* 2011, Pazderski 2012]. W dokumencie Komisji Europejskiej [*Inicjatywa na rzecz...* 2011] nie sformułowano jednolitej definicji przedsiębiorstwa społecznego, ale wskazano kilka ogólnych kryteriów, które tego typu podmioty powinny spełniać. Podstawą realizowania działalności komercyjnej (często o wysokiej innowacyjności społecznej) jest należący do wspólnego interesu cel socjalny lub społeczny. Zyski należy w większości reinwestować w realizację przyjętego celu społecznego. Wybrany sposób organizacji wewnętrznej oraz system własności odzwierciedlają misję tego podmiotu, której celem jest osiągnięcie sprawiedliwości społecznej. Powinien on być zarządzany za pomocą demokratycznych i partycypacyjnych struktur.

Pojęcie przedsiębiorstwa społecznego jest różnie definiowane w literaturze przedmiotu. Dla Kaźmierczaka, Przybysz i Potkańskiej przedsiębiorstwo społeczne to zespół „osób prowadzących niekomercyjną działalność gospodarczą mającą na celu reintegrację zawodową osób defaworyzowanych na rynku pracy lub przynoszenie korzyści społecznościom w postaci poprawy jakości życia ich członków, w tym także stymulowania lokalnego rozwoju społeczno-ekonomicznego poprzez dostarczanie towarów i/lub usług użyteczności publicznej” [Kaźmierczak i in. 2011, s. 7-8].

Przegląd definicji zarówno przedsiębiorczości społecznej, jak i przedsiębiorstw tego typu można znaleźć w opracowaniu Guo i Bielefeld [2014]. Wymienione interpretacje pojęcia „przedsiębiorstwo społeczne” pozwalają określić cechy takiego podmiotu gospodarczego. Stanowi ono dobrowolne przedsięwzięcie grupy osób, które należą do danej społeczności lub mają te same potrzeby i cele. Zarządzają nim w sposób autonomiczny z zastosowaniem partycypacji i demokratycznych procedur, nawet w sytuacji zależności od publicznych subsydiów. Oznacza to, że przedsiębiorstwo społeczne cechuje wysoki poziom niezależności. Poza tym podmiot ten ma służyć społeczeństwu lub specyficznej grupie ludzi – zmierzać do rozwiązania jakiegoś problemu społecznego lub zapobiegać niesprawności rynku. Jednocześnie przedsiębiorstwo społeczne charakteryzuje się podejściem przedsiębiorczym, które wiąże się ze stosowaniem narzędzi biznesowych,

metod rynkowych, orientacją strategiczną i innowacyjnością na podobieństwo firm działających dla zysku. Jednak ze względu na łączenie wartości ekonomicznych i społecznych, dochody z działalności komercyjnej służą do finansowania celów społecznych. Dochody te nie podlegają restrykcjom, więc zapewniają swobodę finansową. Działalność produkcyjna lub świadczenie usług wiąże się z ryzykiem gospodarczym i ekonomiczną weryfikacją efektów tej działalności. W przedsiębiorstwie społecznym dokonuje się pomiaru wyniku finansowego oraz oddziaływania społecznego. Osiągnięty zysk i skumulowany kapitał nie są przywłaszczane indywidualnie, lecz umożliwiają realizację określonej misji społecznej [Alter 2008, s. 145-154].

Opisane przedsiębiorstwo społeczne przez ekspertów traktowane jako sposób na skuteczne rozwiązywanie problemów lokalnych, ale także jako strategia ekonomiczna wykorzystująca lokalne zasoby, oparta na idei samopomocy, którą można wykorzystać w społecznościach pogrążonych w kryzysie gospodarczym.

Historia wsi Juchowo i jej społeczności

Juchowo to wieś położona w województwie zachodniopomorskim, w powiecie szczecineckim, w gminie Borne Sulinowo. Obecnie zamieszkuje ją 377 mieszkańców. Leży na terenach należących przed II wojną światową do Niemiec. Po opuszczeniu tych ziem po II wojnie światowej przez rdzenną ludność i przejęciu terenów przez Polskę wieś i jej okolice (jak wszystkie ziemie „odzyskane”) zasiedlili repatrianci z ziem wschodnich, które po wojnie pozostały poza granicami Polski oraz przymusowi przesiedleńcy z innych terenów kraju (np. Łemkowie). W latach 1946-1947 zajmowali porzucone gospodarstwa w Juchowie, które w opinii repatriantów były większe i lepiej wyposażone niż te, które opuszczali. Później wraz ze zmianą polityki rolnej i wprowadzeniem kolektywizacji rolnictwa w dawnym ponemieckim majątku zorganizowano PGR o powierzchni 1900 ha, nastawione na produkcję zwierzęcą (hodowla świń i krów) oraz roślinną. Po transformacji systemu społeczno-gospodarczego PGR w Juchowie został zlikwidowany, co doprowadziło do masowego bezrobocia strukturalnego i stagnacji terenów popegeerowskich Juchowa i okolic.

Po PGR pozostał nie tylko zdekapitalizowany majątek, ale także zamknięta społeczność dawnych zatrudnionych w tym gospodarstwie pracowników i ich rodzin. Z reguły była ona bardzo słabo wykształcona i wykonywała nisko kwalifikowane prace. Tworzyli ją ludzie, którzy przybyli na te tereny z daleka, różnili się między sobą obyczajami, a niekiedy wyznaniem. Przez lata samowystarczalność PGR powodowała, że jego pracownicy nie mieli silniejszych kontaktów z otoczeniem zewnętrznym. Wykorzenienie ludności napływowej przyczyniało się do braku towarzyskich lub rodzinnych kontaktów z ludnością otaczającą gospodarstwo państwowe. Nie sprzyjała temu izolacja komunikacyjna, a także niechęć do pracowników PGR ze strony innych mieszkańców terenów wiejskich, wynikająca z jednej strony z lepszej sytuacji materialnej pracowników PGR, ale także niepoehlebnych opinii na ich temat – to tam na obszarach wiejskich pojawiało się pijaństwo, kradzieże i chuligaństwo [Giza-Poleszczuk, Kościeszka-Jaworski 2008].

Jednocześnie wieś Juchowo stanowiła pewien niewykorzystany potencjał gospodarczy tworzony przez zasoby wolnej siły roboczej, 1900 ha ziemi przejętej przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa (AWRSP, obecnie Agencja Nieruchomości Rolnych – ANR), która przez długi okres nie była uprawiana. Produkcyjny majątek trwały i nieruchomości w postaci zespołu pałacowo-parkowego i budynku mieszkalnego (wraz z lokatorami z dawnego PGR) niszczały, były dewastowane lub rozkradane. Przez prawie dekadę nie było chętnych na ziemię i budynki, brakowało inwestorów, a mieszkańcy Juchowa i okolic nie dysponowali ani kapitałem, ani wiedzą i umiejętnościami, aby wykorzystać te zasoby.

Spółka Rolnicza Juchowo jako przykład przedsiębiorstwa społecznego

Problemy rozwojowe Juchowa zostały dostrzeżone przez kilkanaście osób z Polski i Niemiec, które w niszczącym majątku i zasobie ludzkim dostrzegły szansę na przełamanie stagnacji gospodarczej wsi oraz możliwości pokonania wykluczenia przez jej mieszkańców. W 2000 roku

zdecydowały się na założenie polsko-niemieckiej Fundacji im. Stanisława Karłowskiego¹ w Juchowie, która zamierzała odbudować lokalną gospodarkę rolną w oparciu o rolnictwo biologiczno-dynamiczne. Jej działania miały dotyczyć dwóch aspektów – żywienia ziemi uprawnej i pielęgnowania wiejskiego życia społecznego. Dzięki pozyskaniu środków dotacyjnych na swą działalność od osób prywatnych i firm, fundacja kupiła ziemię (1870 ha, z czego 1600 użytkuje się rolniczo) wraz zabudowaniami od AWRSP. W dniu 6 sierpnia 2004 roku zarejestrowała Spółkę Rolniczą Juchowo Sp. z o.o. w Krajowym Rejestrze Sądowym w celu prowadzenia wielkoobszarowego gospodarstwa rolnego produkującego w pełni ekologiczne produkty i surowce rolne. Gospodarstwo z inicjatywy fundacji stało się przedsiębiorstwem społecznym – spółką rolną z ograniczoną odpowiedzialnością non profit (działającą na zasadach wspólnoty), która na podstawie umów i dzierżaw współpracuje z fundacją. Fundacja od 6 lutego 2006 roku jest w 100% właścicielem ziemi, budynków i inwentarza (w latach 2004-2005 miała tylko 51% udziałów, a 49% dysponował Huber Junker) oraz czuwa nad tym, aby majątek ten na stałe był wyłączony spod możliwości sprzedaży [*Sprawozdania finansowe....* 2014]. Fundacja, chcąc zrealizować projekt wiejski gospodarstwa biodynamicznego Juchowo-Radacz, dokonała dużych inwestycji w nowoczesne obory, zakup zwierząt, sprzętu rolniczego i nowoczesnych technologii produkcyjnych. Do chwili obecnej fundacja cały czas wspiera gospodarstwo i inwestuje w jego rozwój.

Gospodarstwo, które ma obecnie ma 1892 ha, w tym 1600 ha gruntów rolnych, od samego początku zatrudniało mieszkańców Juchowa oraz Radacza. Spółką kieruje zarząd, który tworzą Sebastian Huisman i Monika Liberadzka. Podstawą działalności gospodarstwa stała się uprawa ziemi i hodowla bydła (680 krów, w tym 350 mlecznych). Produkcja roślinna (np. żyta, jęczmienia, pszenicy), w tym uprawa zbóż rzadkich (np. orkisz), odbywa się w nieskażonym środowisku naturalnym i na żyznych glebach, co zapewnia właściwe warunki paszowe. Poza tym uprawia się również różne odmiany ziemniaka, kukurydzę przeznaczaną na ziarno, groch pastewny, kostrzewę czerwoną i sardelę [*Wieść okolicy... 2014*].

W gospodarstwie prowadzona jest też uprawa 35 gatunków warzyw i ziół. Służą one do zaopatrzenia wspólnoty gospodarstwa, prowadzona jest też sprzedaż abonamentowa mieszkańcom okolicznych miejscowości, ale także wykorzystuje się je w przetwórstwie – powstają eliksiry z owoców i kwiatów oraz produkty zbożowe [*Wieść okolicy... 2014*]. Biodynamiczny system produkcji w gospodarstwie pozwala oferować produkty ekologiczne, spełniające najwyższe standardy. Mleko, sery, wyroby piekarnicze, soki owocowe, zioła i inne produkty są w większości eksportowane do Niemiec, Szwecji, Holandii i Norwegii pod własną marką Juchowo Farm.

Dzięki wsparciu fundacji możliwe są inwestycje w rozwój gospodarstwa. W ostatnim czasie była to m.in. budowa nowej hali na siano, zbiornika na gnojowicę, roślinnej oczyszczalni ścieków, odnowienie starej nawierzchni drogowej na terenie gospodarstwa i dróg dojazdowych, rozbudowa pomieszczeń mieszkalnych na poddaszu budynku w Juchowie. Pomoc fundacji wspiera też bieżące finansowanie gospodarstwa. Poza tym wykorzystuje się ją do realizacji przedsięwzięć społecznych, np. na przez pewien czas (ze względu na potrzebę opieki nad dziećmi we wsi) przy gospodarstwie zorganizowano przedszkole, co było odpowiedzią przedsiębiorstwa społecznego na potrzeby lokalnej społeczności (usługi deficytowe). Wśród działań inwestycyjnych, służących gospodarstwu i społeczności lokalnej znalazły się prace melioracyjne i zakładanie stawów w ramach regulacji gospodarki wodnej. Jednocześnie projekt wiejski realizowany przez fundację wraz z gospodarstwem w Juchowie obejmuje edukację ekologiczną dorosłych i dzieci (projekty pedagogiczne, szkolenia, warsztaty, konferencje, seminaria), integrację zawodową niepełnosprawnych (projekty socjoterapeutyczne), prowadzenie badań w zakresie rolnictwa biodynamicznego (projekty naukowe krajowe i międzynarodowe), podnoszenie poziomu wiedzy i kultury społeczności lokalnej, odbudowę kultury wiejskiej zniszczonej przez lata trwania PGR i późniejszej stagnacji po upadku uspołecznionego rolnictwa.

¹ Hrabia S. Karłowski (1879-1939) był senatorem II Rzeczypospolitej i pionierem rolnictwa biologiczno-dynamicznego w Polsce, który na początku lat 30. XX wieku przestawił swój majątek ziemski w Szelejewie koło Gostynina na biodynamiczną metodę uprawy ziemi i hodowli. Jako prekursor biodynamicznego rolnictwa w Polsce prowadził działalność intelektualną, społeczną, a także publicystyczną na rzecz harmonijnego współistnienia przyrody i człowieka. W Gostyniu 21 października 1939 roku wraz z grupą innych cywilów został rozstrzelany przez nazistów.

Tabela 1. Wybrane dane bilansowe Spółki Rolniczej Juchowo Sp. z o.o. w latach 2004-2014
 Table 1. Chosen balance sheet data of Farm Company Juchowo in the years 2004-2014

Wyszczególnienie/Specification	Wartość [zł]/[value [PLN]									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014
A. Aktywa trwałe/Fixed assets	0	0	0	4 420	7 980	6 124	8 056	2 720	10 009	7 466
B. Aktywa obrotowe/Current assets	1 024	760 322	889 346	3 866 039	5 419 895	5 125 222	6 352 161	7 140 577	8 211 559	7 824 566
Zapasy/Stocks	0	417 291	333 835	1 046 920	2 503 608	2 188 467	2 683 245	3 988 743	4 662 225	4 500 709
Należności krótkoterminowe/Short-term accounts receivable	230	170 243	497 458	2 026 091	2 230 202	2 021 710	2 746 501	2 035 832	2 417 955	2 076 253
III. Inwestycje krótkoterminowe/Short-term investments	794	139 469	55 084	112 270	230 858	345 661	257 511	821 219	1 043 906	1 185 438
Aktywa razem/Assets altogether	1 024	760 322	889 346	3 870 459	5 427 857	5 131 346	6 360 217	7 143 298	8 221 568	7 832 032
A. Kapitał (fundusz) własny/Capital (funds) owners	1 024	-594 666	-1 177 966	-40 507	1 315 928	-954 094	-1 193 181	200 318	578 033	4 745 740
I. Kapitał (fundusz) podstawowy/Basic capital (funds)	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	550 000	2 520 000	3 970 000	8 470 000
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania/Liabilities and provisions for liabilities	0	1 354 989	2 067 312	3 910 966	4 111 947	6 085 441	7 553 399	6 942 979	7 643 534	3 086 292
II. Zobowiązania długoterminowe/Long-term liabilities	0	0	615 350	615 350	433 685	0	0	0	0	691 475
III. Zobowiązania krótkoterminowe/Short-term liabilities	0	1 354 989	1 020 323	1 809 398	2 447 537	5 823 096	7 520 649	6 670 080	7 320 602	2 120 733
Pasywa razem/Liabilities altogether	1 024	760 322	889 346	3 870 459	5 427 875	5 131 346	6 360 217	7 134 298	8 221 568	7 832 032

Źródło: opracowanie własne na podstawie bilansów spółki za lata 2004-2014
 Source: own elaboration based on balance of company in the years 2004-2014

Obecnie Spółka Rolna Juchowo zatrudnia 95 pracowników i 40 osób niepełnosprawnych z powiatu szczecineckiego, które przyuczają się w niej do pracy m.in. przy uprawie roślin w sadzie, ogrodzie warzywnym i ziołowym oraz w podstawowym przetwórstwie [Sustainable Food... 2013]. Kilka osób niepełnosprawnych znalazło już stałą pracę w gospodarstwie i jego kuchni, przy pracach porządkowych, a w planach jest stworzenie w Juchowie Zakładu Aktywności Zawodowej, z którego oferty będzie mogło skorzystać kilkadziesiąt innych niepełnosprawnych osób. Osoby niepełnosprawne prowadzone poddawane są terapii socjalnej umożliwiającej ich integrację poprzez pracę, kulturę, turystykę i rekreację.

Analiza finansowa bilansu i rachunku wyników

O sytuacji majątkowo-kapitałowej spółki w latach 2004-2014 świadczą informacje, które zostały przedstawione w tabeli 1 (wartości finansowe zostały zaokrąglone do pełnych złotych). Ze względu na to, że spółka nie dostarczyła do KRS sprawozdań finansowych za 2011 rok w tabeli 1 nie ujęto tego roku. Dane wskazują, że w badanym okresie wartość sumy bilansowej bardzo wzrosła, choć w początkach działalności firmy (2005-2009) ulegała wahaniom – wykazywała spadki i wzrosty. W ostatnim badanym roku wartość ta również się zmniejszyła. Okresy spadku wartości sumy bilansowej wskazują na zmniejszanie się majątku spółki, a okresy wzrostu na jego zwiększanie. Największe przyrosty majątku w stosunku do roku poprzedniego nastąpiły w latach 2007 (o 335%) i w 2008 (o 40%). O zmianach wartości majątku decydowały zmiany zarówno aktywów trwałych, jak i obrotowych. Charakterystyczną cechą tej spółki jest bardzo mały udział aktywów trwałych w aktywach ogółem. W latach 2004-2006 majątek trwały nie występował w strukturze aktywów, a latach 2007-2014 jego udział wahał się od 0,11% w 2007 roku do 0,10% w 2014 roku. Najniższy udział tego majątku w aktywach wystąpił w 2012 roku (0,04%). Oznacza to, że w latach 2004-2014 majątek spółki tworzył w całości lub w około 99,89-99,96% majątek obrotowy. Dużą część

Tabela 2. Wybrane wskaźniki Spółki Rolniczej Juchowo Sp. z o.o. w latach 2004-2014
 Table 2. Chosen indices of Farm Company Juchowo between 2004 and 2014

Wyszczególnienie/Specification	Lata/Years									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014
Wskaźnik płynności/Liquidity ratio:										
– bieżącej/current	b.d.	0,561	0,872	2,137	2,214	0,880	0,845	1,071	1,122	3,690
– szybkiej/quick	b.d.	0,229	0,542	1,182	1,006	0,407	0,399	0,428	0,473	1,538
– gotówkowej/cash	b.d.	0,103	0,054	0,062	0,094	0,059	0,034	0,123	0,143	0,559
Wskaźnik zadłużenia/Debt ratio:										
– pokrycia aktywów/asset coverage	1,00	-1,28	-0,76	-95,55	4,12	-5,38	-5,33	35,66	14,22	1,65
– zadłużenia ogólnego/total debt	b.d.	-2,28	-1,39	-59,86	2,19	-6,10	-6,30	33,30	12,66	0,59
– pokrycia aktywów trwałych/fixed assets coverage	b.d.	b.d.	b.d.	-9,16	164,90	-155,80	-148,11	73,63	57,75	635,66
Wskaźnik rentowności/Profitability ratio:										
– ROI/Return of Investment	-0,480	-0,847	-0,656	0,294	0,250	-0,536	-0,038	0,129	-0,129	-0,154
– ROE/ Return of Equity	-0,480	1,083	0,495	-28,081	1,031	2,884	0,204	4,602	-1,837	-0,253
– zyskowność przychodów/profitability of revenues	b.d.	-0,771	-1,811	0,271	0,299	-0,669	-0,046	0,115	-0,119	-0,134

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółki za lata 2004-2014
 Source: own elaboration based on financial statements of company between 2004 and 2014

tego majątku stanowiły zapasy, których udział w strukturze aktywów obrotowych wahał się od 54,9% w 2005 roku do 57,5% w 2014 roku. W badanym okresie bardzo dużym zmianom ulegała wartość kapitału (funduszu) własnego. Po okresie jego ujemnych wartości w latach 2005-2007 oraz 2009-2010, w których kontynuacja działalności spółki była zagrożona, kapitał własny przyjął wartości dodatnie i w latach 2012-2014 wykazywał tendencję rosnącą. Natomiast w strukturze kapitałów obcych w latach 2005-2014 dominowały zobowiązania krótkoterminowe.

Przedstawione informacje na temat sytuacji majątkowo-finansowej badanej spółki można uzupełnić o wyniki analizy wskaźnikowej. Skupiono się tylko na niektórych wskaźnikach – płynności, zadłużenia oraz rentowności (tab. 2). Przedstawione w tabeli 2 wskaźniki potwierdzają trudną sytuację finansową Spółki Rolniczej Juchowo Sp. z o.o. Ich wartości znacznie różniły się od optymalnych, jednak było to wynikiem charakteru działalności badanego podmiotu ekonomii społecznej oraz trwającego projektu wiejskiego, którego celem jest odbudowa lokalnej gospodarki rolnej z wykorzystaniem zasad rolnictwa biodynamicznego. Istnienie Spółki Rolniczej Juchowo jest możliwe dzięki dofinansowaniu jej ze środków Fundacji im. Stanisława Karłowskiego oraz innych źródeł dotacyjnych. Pozostałych informacji o sytuacji finansowej badanej spółki dostarczyły rachunki zysków i strat za lata 2004-2014 (z wyłączeniem 2011 roku, za który spółka nie ujawniała sprawozdań). Ich analiza pozwoliła na ustalenie przychodów i kosztów oraz sytuacji dochodowej spółki (tab. 3). W badanym okresie spółka w Juchowie, pomimo ciągłego wzrostu, przychodów ze sprzedaży (z wyjątkiem 2006 roku) odnotowywała stratę ze sprzedaży. Pozostałe przychody operacyjne miały zmienny charakter. Koszty jej działalności operacyjnej wykazywały stałą tendencję wzrostową (poza 2006 rokiem), co w rezultacie przełożyło się na straty z działalności gospodarczej prawie w całym badanym okresie. Najważniejszy wynik finansowy, tzn. wynik netto, kształtował się w tym czasie w podobny sposób. Z danych finansowych wynika, że w Spółka Rolnicza Juchowo jedynie w latach 2007-2008 oraz w 2012 roku odnotowała zysk netto. Największa jego wartość wystąpiła w 2008 roku i wyniosła 921 786,51 zł. Natomiast największa strata netto powstała w 2009 roku – wyniosła 2 752 053,90 zł.

Tabela 3. Wybrane dane finansowe Spółki Rolniczej Juchowo Sp. z o.o. w latach 2004-2014

Table 3. Chosen financial data of Farm Company Juchowo in the years 2004-2014

Wyszczególnienie/ Specification	Wartość [tys. zł]/Value [thous. PLN]									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014
Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi/Net revenues from sales and equivalents	0,0	835,5	322,1	4196,3	4543,0	4113,3	5244,6	7982,1	8917,6	8998,8
Koszty działalności operacyjnej/Costs of operating activities	1,6	1806,7	1315,2	5272,2	6931,9	7845,8	9117,1	10793,7	11698,0	11905,4
Zysk (strata) ze sprzedaży/Profit (loss) from sales	-1,6	-971,2	-993,1	-1075,9	-2388,8	-3732,5	-3872,4	-2811,6	-2780,4	-2906,6
Pozostałe przychody operacyjne/Other operating revenues	1,1	328,4	860,7	2272,0	9374,9	1652,8	4115,1	3884,1	1878,3	1876,1
Zysk (strata) z działalności operacyjnej/Profit (loss) from operating activities	-0,5	-642,9	-585,2	1175,2	1473,7	-2725,5	21,2	990,3	-952,8	-1136,6
Zysk (strata) z działalności gospodarczej/Profit (loss) from economic activity	-0,5	-644,2	-583,3	1137,5	1449,7	-2752,0	-230,7	921,8	-1062,0	-1202,2
K. Zysk (strata) brutto/Gross Profit (loss)	-0,5	-644,2	-583,3	1137,5	1449,7	-2752,0	-230,7	921,8	-1062,0	-1202,2
N. Zysk (strata) netto/Net profit (loss)	-0,5	-644,2	-583,3	1137,5	1356,4	-2752,0	-243,2	921,8	-1062,0	-1202,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie rachunków zysków i strat Spółki Rolniczej Juchowo za lata 2004-2014
Source: own elaboration based on profit and loss accounts of Farm Company Juchowo in the years 2004-2014

Podsumowanie i wnioski

Przedstawiony przykład Spółki Rolniczej Juchowo Sp. z o.o. i jej działań z zakresu ekonomii społecznej na obszarach wiejskich pokazuje, że długoletni projekt wiejski związany z odbudową agrokultury i wdrożeniem zasad rolnictwa biodynamicznego wymaga ciągłego wsparcia finansowego ze strony fundacji, która założyła to przedsiębiorstwo społeczne. W latach 2004-2014 przychody ze sprzedaży nie pokrywały kosztów operacyjnych. W ciągu blisko 11 lat istnienia spółka jedynie w trzech latach przynosiła zyski. Analiza wskaźnikowa ujawniła, że w badanym okresie prawie każdego roku jej wskaźniki płynności, zadłużenia oraz rentowności nie spełniały wymaganych kryteriów. Ujawniły napiętą sytuację płatniczą, trudności z obsługą zadłużenia oraz brak zyskowności działalności przedsiębiorstwa, a także straty. Jednak cele społeczne, które przyświecają jego założycielom, tzn. przywrócenie kultury rolnej na terenach popegeerowskich, przeciwdziałanie wykluczeniu, integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych oraz budowanie wspólnoty lokalnej, uzasadniają potrzebę jego wspierania.

Literatura

- Alter K.S. 2008: *Przedsiębiorstwo społeczne w szerszym kontekście*, [w:] J.J. Wygnański (red.), *Przedsiębiorstwo społeczne. Antologia kluczowych tekstów*, FISE, Warszawa, 145-198.
- Birkhölzer K. 2009: *The Role of Social Enterprises in Local Economic Development*, Paper for 2nd EMES International Conference on Social Enterprise, July 1-4, 2009 Trento, [online], http://euricse.eu/sites/default/files/db_uploads/documents/1254754553_n170.pdf, dostęp 12.05.2015.
- Bohdziewicz-Lulewicz M., Sutula J. 2012: *Ekonomia społeczna jako instrument rozwoju regionu oraz społeczności lokalnych*, *Ekonomia Społeczna*, Wydanie specjalne, nr 2, 51-63.

- Europa 2020. *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. 2010: Komisja Europejska, Bruksela, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:PL:PDF>, dostęp 12.06.2015.
- Giza-Poleszczuk A., Kościeszka-Jaworski W. 2008: *Spoleczne aspekty likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych: raport socjologiczny z badań ilościowych i jakościowych*, w: *Rynki pracy na obszarach popegeerowskich*, Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, 18-50.
- Guclu A., Dees J.G., Anderson B.B. 2002: *The Process of Social Entrepreneurship: Creating Opportunities worthy of serious pursuit*, Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Duke, The Fuqua School of Business, Durham, NC, http://www.caseatduke.org/documents/SEProcessDraft_FINAL.pdf, dostęp 12.11.2014.
- Guo Ch., Bielefeld W. 2014: *Social Entrepreneurship: An Evidence-Based Approach to Creating Social Value*, Jossey-Bass, John Wiley & Sons, San Francisco.
- Hausner J. 2008: *Ekonomia społeczna jako kategoria rozwoju*, [w:] J. Hausner (red.), *Ekonomia społeczna a rozwój. Skrypt 1*, MSAP UE w Krakowie, Kraków, 11-25.
- Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej. *Budowanie ekosystemu sprzyjającego przedsiębiorstwom społecznym w centrum społecznej gospodarki i społecznych innowacji*. 2011: Komisja Europejska, Bruksela, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=com:2011:0682:fin:pl:pdf>, dostęp 12.06.2015.
- Kaźmierczak T., Przybysz I., Podkańska D. 2011: *Przedsiębiorstwa społeczne. Czynniki trwałości. Raport z pierwszej fazy monitoringu przedsiębiorstw społecznych*, Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa.
- Pazderski F. 2012: *Ekonomia społeczna lekiem na kryzys w Europie?* [online], http://www.ekonomiaspoleczna.pl/wiadomosc/760006.html?ci=es_komentarze&did=843681&state=am, dostęp 28.06.2015.
- Sprawozdania finansowe Spółki Rolniczej Juchowo Sp. z o.o. za lata 2004-2014*. Monitor Sądowy i Gospodarczy.
- Sustainable Food Societies. Information Centres and Farms*. 2013: <http://beras.eu/wp-content/uploads/2013/08/SFS-report-final-lowres.pdf>, dostęp 29.06.2015.
- Wieś Okolicy Juchowo-Radacz-Kądzielnia lato 2014*. 2014: http://www.juchowo.org/downloads/3079_juchowo_rundbrief_lato_2014.pdf, dostęp 6.07.2015.

Summary

The article discusses the activities of Farm Company Juchowo and includes an assessment of its financial situation. This company is an example of a social enterprise. Presented farm in Juchowo is run by the Stanisław Karłowski Foundation, but in the period of socialism, the land belonged to state farms. The Farm Company Juchowo from the beginning of the existence implements the principles of sustainable agriculture and organic farming, leads education, scientific and pedagogical programs. Moreover, the company organizes and promotes social and professional integration of people with disabilities. Its activities in rural areas experiencing long-term socio-economic stagnation fits in the ideas of social economy. The Foundation implements the village project, of which the goal is to create local agriculture using biodynamic farming, and provides financial support for activities of the company in Juchowo.

Adres do korespondencji
dr hab. inż. Irena Łącka, prof. ZUT
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, Katedra Ekonomii
71-210 Szczecin, ul. Żołnierska 47
tel. (91) 449 69 91, e-mail: irena.lacka@zut.edu.pl